

Mokanda ɳwa Polo ɳwa ntubo oka Bakoliti Maphɔɔ ma etatele

Polo aingolaka ingomba sa Koliti o imbangaa sse saa ibale. Akyelaka omɔɔ makombe ikoo na ɳwambe (18); (Bitoma 18.1-18). Koliti yabaka mɔnɔmɔ na nkyisi ya ngambo o Gɛlesi phɔ̄ bamotonga onte ya bibale bibale bili na mabongu na mophaa na mophaa. Maphɔɔ maabe maikye mabaka malekane omɔ. Bato ba Koliti babaka babengye maumunya ndengye na ndengye na masambo ndengye na ndengye. Emba ingomba siinyakune sa baanosi saa ingolaka Polo omɔ sabaka simekame na maphɔɔ maikye, emba maphɔɔ me mabaka matungyisa toma Polo na bokusi.

Waamana Polo o Koliti, abaka kazwe masimo maikye maabe phɔ̄ ya baanosi ba Koliti. Emba Polo amba ya bakomela mokanda nwɛ ɳwa ntubo mumu o Efese (Bitoma 19).

Mokanda mumu moli na maphɔɔ mama:

- 1 Bakoliti 1.1-9: Ibeya na iphe mɛlesi
- 1 Bakoliti 1.10-4.21: Mateya maakyekyi ikabwana
- 1 Bakoliti 5-7: Mateya maakyekyi:
  1. Maphɔɔ maa sɔɔ onte ya ingomba (5.1-13)
  2. Booka (6.1-11)
  3. Ikyelela nzoto phɔ̄ ya Nkolo (6.12-20)
  4. Maphɔɔ maakyekyi bolonga (7.1-40).

- 1 Bakoliti 8.1-11.1: Biyano phɔ ya maphɔɔ makyekyi izaa manyama maambya bée mambeka oka manzambe maa bikyeko, na mobesi onte ya bato bate baebe Nwaphongo
- 1 Bakoliti 11.2-15.58: Biyano o maphɔɔ maakyekyi:

  1. Masanga ma baanosi na elambo ya Nkolo (11.2-34),
  2. Makabo ma Boləbɔ Bosantu (12-14), Iakwa sa bawee (15)

- 1 Bakoliti 16.1-4: Mabonza phɔ ya bato ba Nwaphongo baa Yelusalɛmɛ
- 1 Bakoliti 16.5-24: Maloba ma isɔkyia O maphɔɔ masɔ mama toma Polo kateya ndengye'ye iba onte ya Klisto sikokyi iunva maphɔɔ masɔ maamana. Lowɔɔ loolekyi masɔ eli laakolo lozingo.

Ibeya

¹ Inga Polo, owa bangama ibaa toma wa Yesu Klisto na phowa ya Nwaphongo, na nwəbi Sositene,

² oka bée ingomba sa Nwaphongo siili o Koliti, na baanola Nwaphongo na nzela ya Yesu Klisto, na bée baabangama ibaa basantu, na basɔ baabangye o bilele bisɔ nkombo ya Nkolo Yesu Klisto, ooli Nkolo ya bée na ya banga, toekomesi mokanda mumu.

³ Le obokye Ango wa banga, na Nkolo Yesu Klisto baephε ngɔlu na bɔse.

Nwaphongo kalophε bolaa na nzela ya Yesu Klisto

⁴ Naphe Nwaphongo mælesi imbelé sisø phø ya bëe, phø ya ngølu ya Nwaphongo eya ephèkye yo na nzela ya Yesu Klisto.

⁵ Onte ya Klisto, Nwaphongo aetonza na makabo masø: Makabo masø maa iwcø na maa boebi.

⁶ Eli obokye Simo ya Klisto eya eyaimolaka banga, ya phikama onte ya bëe,

⁷ na ndengye ya obokye bëe sazanga nønø ikabø cøncøsa Nwaphongo, bëe baaziya imbelé saamiweninya Nkolo ya banga Yesu Klisto.

⁸ Eli nde yo owamoelenza nønø o suka, phø bëe sa baa nønø na lowø cøncølooo mokølo ñwaamoyaa Nkolo Yesu Klisto.

⁹ Yo taalekyinya mambunu me, Nwaphongo owaebanga iyaangana na Nwana we Yesu Klisto, Nkolo ya banga.

Icabana onte ya Ingomba

¹⁰ Bande, na nkombo ya Nkolo ya banga Yesu Klisto, naelenza obokye obe na booka, icabana sango sabaa onte ya bëe, baa moto mønømø onte ya molimo mønømø na maumunya mønømø.

¹¹ Phø, bande na nga, bato ba Kolowe banzimola obokye tøkø eli onte ya bëe.

¹² Nalukye iwø bobo: Mønømø na mønømø na bëe kawø bobo: «Nga nali moto wa Polo», oyøkø yokye: «Nga moto wa Apolo», ona mosu yokye: «Nga moto wa Petelo», ona mosu me yokye: «Nga moto wa Klisto.»

¹³ Klisto amiwata na maalo? Eli Polo owa bakaka bëe o ekulusu phø ya bëe? Bëe wa batisamaka na nkombo ya Polo?

14 Naphe Nwaphongo mεlesi, pho inga siika batisa nɔnɔ moto mɔnɔmɔ onte ya bɛɛ, manya nde Klisipusu na Gayo.

15 Pho moto sa wɔ obokye abatisamaka na nkombo ya nga.

16 Aa! Nakulaka batisa na ibota sa Setefane. Bo sibungyi phe, siebe obokye nakulaka batisa na moto mosuu.

17 Pho Klisto taika ntoma obokye naya batisa bato, kasi antoma nde obokye naya imola Simo Elaa, nga sa eimola na mayɛlɛ ma bomoto, pho iwaa se o ekulusu sango sabaa sa pha.

Mwiya ɳwa ekulusu

18 Pho simo ya ekulusu, eli lowɔ la bobubusi oka bato baabunga, kasi pho ya banga baali o nzela ya ibikyi, simo mɛ eli mwiya ɳwa Nwaphongo.

19 Pho wakomama bobo: «Namɔɔtɔ zebi sa bato baazebi, namobuya pha malondo ma bato ba malondo.»

20 Embo bato baa zebi bamowɔ bo? Naa bato baekola? Naa bawɔ ba phoo ba imbɛlɛ sisi? Nwaphongo aweninya obokye zebi sa mokyisi mumu sili ɳwaa!

21 Pho, mokyisi na nzela ya zebi, tenjwaikaeba Nwaphongo na zebi se. Eli nde na nzela ɳwaa ɳwa mateya, Nwaphongo aweni bolaa obokye abikya baanole.

22 Bayuda baongye bilekyesako, emba Baela balukye zebi.

23 Kasi banga toimole Simo ya Yesu Klisto owa bakyaka bɛɛ o ekulusu. Pho ya Bayuda bawenɛ

obokye mëna Simo ya sœ. Nzuka pho ya bato bate bali Bayuda, bëëkye: Mëna Simo ya ñwaa.

24 Kasi pho ya bato baabanga Nwaphongo, ebe Bayuda, ebe bate bali Bayuda, bawenê obokye Yesu Klisto ali mwiya na boebakye pha Nwaphongo.

25 Pho ñwaa ñwa Nwaphongo moli zebi koleka zebi sa bato. Emba bokœ pha Nwaphongo boli bokusi koleka bokusi pha bato.

26 Bande, taakyeka naino bëë bato baabanga Nwaphongo, bëë oli ba nza? Onte ya bëë, bato baa zebi tebali baikye, bato ba mwiya tebali baikye, bato ba ngambo tebali baikye.

27 Kasi Nwaphongo aœlœ bawenene bato ba nyaa o miyo ma bato, obokye aphë baali na zebi sœ. Aœlœ baali na bokœ o miyo ma bato, obokye aphë baali na bokusi sœ.

28 Aœlœ bawenê bëë pha, batiole bëë na batebali na ntina o miyo ma bato pho ya iphe bato baangambo sœ.

29 Yango mëna, moto na mœnœmœ takokyi imitata o boo pha Nwaphongo.

30 Nwaphongo aebuya bëë na Yesu Klisto moto mœnœmœ. Klisto ali pho ya bangâ zebi siute oka Nwaphongo: Na nzela yë, tobuto bato ba bosembo na bosantu o boo pha Nwaphongo, oolokunyosi bobe bossœ ambi na lomanya o boombo.

31 Yango mëna buku pha Nwaphongo bowœ boœ: «Bo moto kazingye imitata, amitate nde na maphœœ maakyela Nkolo.»

2*Polo aimosi Simo ya Yesu owa bakyaka bée o ekulusu*

¹ Bande, waayakaka nga oka bée, obokye naya eimola maphōc ma phēlē ma Nwaphongo maa bombama, sika eimola mango na yela ya nga ya iwō, naa na boebakyē pha bomoto.

² Phō nakanaka obokye nga sa eimola lowō losuu, naeimola nde Simo ya Yesu Klisto; Yesu Klisto owa bakyaka bée o ekulusu.

³ Yango mēna, imbelē saakoma nga oka bée, sikaka ba na fokusī; nabaka naile, nabaka natēkyenēlē.

⁴ Mateya ma nga, na maphōc maa baka nga naeyimole, siikaka ba na mawō na boebakyē pha bomoto. Eli nde Bolōbō owa baka kateya mwiya nwē o maphōc ma baka nga na wō.

⁵ Yango mēna, ianola sa bée ete siute na zebi sa bomoto, kasi nde na mwiya ḥwa Nwaphongo.

Zebi sa Nwaphongo

⁶ Banga toimole zebi oka baanosi baalongoba o miyo ma Nwaphongo. Kasi teli zebi sa mokyisi mumu, naa pha bakonzi ba mokyisi mumu; phō bē, bakomi o suka.

⁷ Banga toimole zebi sa Nwaphongo saa bombama; asibomba na bato ba mokyisi. Nwaphongo, mēna yo sa taakyela mokyisi, akanaka, yokye, aloteya sango obokye banga tozwe ngambo.

⁸ Nōnō mōnōmō na bakonzi ba mokyisi mumu, taika eba zebi sa Nwaphongo; bo basiebaka, nde tebabakyaka Nkolo owa nkyemō o ekulusu.

9 Kasi eli nde bo wakoma bée o buku obokye: «Maphoo mali naino moto sawene na saoka, na mali moto mōmōmō sa umunya, Nwaphongo aunva ma bongya pho ya bato bamozingye.»

10 Nwaphongo aimola sekyele ye nde banga; eli Bolébō phe moto owaloimola yango. Iyo, Bolébō kaebe maphoo maso, ebe na maumunya ma Nwaphongo maa bombama.

11 Oka moto, nde Bélebō booli onte ye, boebe maphoo maso maali o ndondo ye. Kasi moto mosuu taamaebe. Nde bomē me, maumunya ma Nwaphongo, kyemaebe nde Bolébō.

12 Banga, toloika zwa Bélebō boute o mokyisi mumu, kasi tozwa nde Bolébō boute na Nwaphongo, obokye toebe maphoo malaa malokyele yo.

13 Emba tolooowō maphoo me na zebi sitemeya bato, kasi towō maphoo me na maloba maaloteya Bolébō pha Nwaphongo. Na bomē tolimbole maphoo ma Bolébō pha Nwaphongo nde oka bato bali na Bolébō me.

14 Moto otooli na Bolébō pha Nwaphongo, takokyi eba maphoo ma phele maaute na Bolébō me. Oka ye, maphoo me mali ndokolo nwaa; takokyi imaeba, pho bamaebe nde booli na Bolébō me.

15 Yango mena, moto oli na Bolébō pha Nwaphongo, akokyi eba maphoo maso, na maabe na malaa; kasi maakyele yo moto takokyi wō obokye mali mabe.

16 Pho o buku pha Nwaphongo bakoma obokye:

«Okoebe maumunya ma Nkolo nza?

Okokyi imoteya nza?»
Kasi banga, toli na maumunya ma Klisto.

3

Bato baetoma ba Nwaphongo

¹ Bande, sikokakyi iyewole ndokolo bato baali na Bolobo pha Nwaphongo, kasi naewosi ndokolo bato ba mokyisi mumu, pho bëe otaa baa bana bakyé o ianola Klisto.

² Naephékuyé nde maoku, kasi ntoma inkusi phe, pho ntoma inkusi tiikyi koka na bëe. Ebe na uñwañwa eye, tokokyi nana yango.

³ Pho bëe otaa baa naino ibika ndokolo bato ba mokyisi mumu. Oli na zuwa na ná iwelana onte ya bëe. Mena toteya obokye oli naino nde bato ba mokyisi mumu, na obokye kombe mitambwisa na bomoto?

⁴ Waawo mənɔmɔ na bëe obokye: «Inga moto wa Polo», omoyoko yokye: «Inga moto wa Apolo», mena tokyele nde bookokyele bato ba mokyisi?

⁵ Apolo ali nza? Na nga Polo nali nza? Banga baso toli nde bato baetoma ya Nwaphongo. Na nzela ya banga, bëe obuto baanosi. Banga baso babale, moto na moto kakokya etoma eya mophé Nwaphongo obokye aekyele:

⁶ Toli ndokolo babasi ba manzabi. Inga naphikyi mumboto, Apolo amosweye maa. Kasi okomokosa, eli nde Nwaphongo.

⁷ Yango mena, na moto ophikakyi, na osweyakyi maa, bëe baso babale bali nde phaa.

Kasi eli nde Nwaphongo okyesi etoma eso, pho yo moto ookose mumboto mamuna.

⁸ Moto ophikakyi, na moto osweyakyi maa, bakokaa. Nwaphongo amophe moto na moto mbano ekokaa na etoma ekyesi yo.

⁹ Pho bangaa na Apolo toli bato ba etoma ba Nwaphongo, emba bëe, oli inzabi na ingambi sa Nwaphongo.

¹⁰ Nakyelele na bolaa makabo mampé Nwaphongo, ndokolo moto okoebe itonga ingambi. Nasiwangya na bolaa. Kasi o sima moto mosuu aesi ya sitomga. Kasi moto na moto akyebe na motongyesi nwë.

¹¹ Ingambi saunva wangyema, iwangya me eli nde Yesu Klisto. Moto mosuu takokyi ikula wangya mowangyesi mosuu, nde ñwango mamuna.

¹² O elele eewangye bëe ingambi me, bana bamotonga na itela, baayoko na bibuni ba motiya, bayoko na mabanga ma motiya. Bayoko bamotonga na makonzi, na maakyi, na ná ndelë.

¹³ Mokolo ñwamotena Nwaphongo bolombe, etoma ya moto na moto yamowenene, pho mokolo me bitoma me biamowenene onte ya ñwenya. Ñwenya me ñwa moteya bowakyelaka moto na moto etoma ye.

¹⁴ Bo ingambi sa moto tesizikyi na ñwenya, ñwanaka etoma ye eli elaa, yo amozwa mbando ye.

¹⁵ Nzuka bo ingambi sa moto sizikyi, amozanga mbano, kasi yo mampenza amobika. Yamoba ndokolo moto abikyi o iwaas ñwenya.

¹⁶ Bëe koebe na bolaa obokye oli Tempelo ya

Nwaphongo, na Boləbə pha Nwaphongo bozale
onte ya bɛɛ.

¹⁷ Bo moto aɔti Tempelo ya Nwaphongo,
Nwaphongo ne aamɔɔtɔ. Phɔ Tempelo ya
Nwaphongo eli esantu. Na bɛɛ oli ndokolo
Tempelo yɛ.

¹⁸ Moto sa mikosa. Bo moto mɔnɔmɔ onte ya
bɛɛ kaumunya obokye ali na zebi o miyo ma
bato ba mokyisi mumu, abutwe ndokolo moto
wa ŋwaa obokye ambe zwa saakolo zebi.

¹⁹ Phɔ zebi sa bato ba mokyisi mumu, sili
ŋwaa o miyo ma Nwaphongo. O buku pha
Nwaphongo wakomama bobo: «Zebi sa bato
ba mokyisi mumu, sibutwe izengye si babisa na
Nwaphongo.»

²⁰ Bakula na koma bobo: «Nkolo kaebe mau-
munya ma bato baali na zebi. Kaebe obokye
maumunya me mali nde pha.»

²¹ Yango məna, moto sa mitata phɔ ya nwəbi
ne moto, mapħɔɔ masɔ mali ma bɛɛ.

²² Ebe Polo, ebe Apolo, ebe Petelo, ebe mokyisi,
ebe bomɔɔ, ebe iwaa, ebe mapħɔɔ ma lolo eye,
ebe mapħɔɔ maamoya, isɔ ili ya bɛɛ.

²³ Kasi bɛɛ, oli bato ba Klisto, Klisto ali moto
wa Nwaphongo.

4

Batoma ba Klisto

¹ Esengyesi obokye ollokpe ndokolo bato
baetoma ba Klisto. Mapħɔɔ ma phelə maa
bomba Nwaphongo, mali onte ya bangā.

³ Ebe bɛɛ, ebe bato basuu, okokyи involve obokye nakyele mapħoo maħe naa malaa. Okanga tewakyele ekpele. Na nga mampenza, sikokyи imitenela bolombe.

⁴ O bosembo, simiwene obokye nakyele maphoo maße, kasi mena telukye iwɔ obokye nakyele nde maphoo malaa na malaa. Eli nde Nkolo moto owamuntenela bolombe.

⁵ Yango mena, bo imbèl saa meka Nkolo naino tesikoky, bëe satatenela moto bolombe. Taaziya Nkolo ayee: Nde yo moto owamoya weninya maphoo maso maabombama na mau-munya maali o mandondo ma bato. Emba moto na moto amozwa ngambo ekoky ne oka Nwaphongo.

6 Bande, naekpesi ete ya nga mampenza, na ya Apolo pho ya ieteya. Nazingyi obokye na nzela ya banga, ombe na eba ntina ya ete ekyewo bobo: «Suka nde o Mibeko, saakala». Emba bɛɛ saba na lolendo la iba mbale na moto mɔnɔmɔ ombe iina omoyoko onto ya bɛɛ.

7 Kolekye bεbi baayεkε na ekpele'ye? Isɔ ili na wε, Nwaphongo aephε yango nde boephε. Ka emba bo aephε yango nde boephε, phɔ ya'ye kombe mitata na yango ndokolo wa izwa nde na fokusi pha wε mampenza?

⁸ Bokoumunya obokye ombo zwa isɔ isengyesi na bɛε, ombo zwa na bizwele biikye! Koumunya na obokye bɛε obuto bakonzi, kasi banga phe! Nazingye obee baakolo bakonzi, phɔ na banga

tofē bākonzi boli bēe.

⁹ Nga naebe obokye banga batoma, Njwaphongo alokyela o molōngō nwa suka: Toli ndokolo bato bazwe etumbu ya iwaa, phō ya obokye balobome o miyo ma bato ba mokyisi mobimba na ma baanzelu.

¹⁰ Banga toyeeya phō ya Klisto, kasi bēe koumunya obokye oli bato ba zebi. Banga toli bakō, kasi bēe koumunya obokye oli na fokus. Banga toli bato pha, kasi bēe koumunya obokye oli bato banenē.

¹¹ Nōnō uηwaŋwa eye, banga tote na manzala na ná phowa ya maa, tololi na bitobu. Balowande, tozangye ingambi, tokyemengyebana mboka esō,

¹² towenē mpasi na iluka na mabōkō ma banga mampenza. Walotole bēe, banga tobapambole, walonyōkōlō bēe banga toititale,

¹³ walosongyele bēe na maphōcō mabōlē, banga tobabuyisa maphōcō malaā. Nōnō uηwaŋwa eye balowenē ndokolo sōkōtō ya mokyisi, ndokolo vala.

¹⁴ Sikyi ekomela maphōcō mamana phō ya obokye naephē sōcō, kasi phō ya obokye naeteya ndokolo bana ba nga baalozingo.

¹⁵ Na bo ozwe bateye nkoto iko baeteya na nkombo ya Klisto, oli nde na Ango mōnōmō, phō eli nde nga moto owa ebota onte ya Yesu Klisto, imbele sa eyelela nga na Simo Elaa.

¹⁶ Emba naongye na bēe obengye matambe ma nga.

¹⁷ Yango mēna, naetomesi Timote. Ooli n̄wana wa nga wa lozingo, na owa anola Nkolo na

ndondo yənɔyə. Iyo amoekundolela maphɔɔ matambule na nga bɔmɔɔ pha nga onte ya Yesu Klisto, na bookoteya nga mateya ma nga mboka eso o mangomba masɔ.

¹⁸ Bato baayɛkɔ onte ya bɛɛ batondi na lolendɔ, phɔ baumunya obokye esiya ekyeka.

¹⁹ Kasi bo Nwaphongo anosi, namoya oka bɛɛ nde minkɔlɔ iye. Emba esi bengye maloba ma bato balolendɔ babana, kasi namokyeka mwiya ɲwa bɛ.

²⁰ Phɔ bokonzi pha Nwaphongo teli lowɔ la maloba, kasi nde la mwiya.

²¹ Bɛɛ kozingye'ye? Naeyelele na phimbo ndee naeyelele na lozingo loso nana ɓose?

5

Lowɔ loobɛ onte ya ingomba

¹ Inga naokye bakyɛ miwɔɔ mboka eso obokye lowɔ lɔnɔlɔ la sɔɔ loli onte ya bɛɛ, eli lowɔ lɔnɔlɔ loobɛ la obokye na bato baatebaebe Nwaphongo te bakokyi ilokyela. Naokyi obokye moanosi mɔnɔmɔ onte ya bɛɛ kalale na ɲwasi wa ango.

² Bɛɛ uŋwaŋwa eye otaa ba na lolendɔ! Ekokakyi obokye bɛɛ obe na ngɔngɔ, na moto owakyela lowɔ la sɔɔ lalona, yabaka obokye bɛɛ omowiinya onte ya bɛɛ.

³⁻⁴ Phɔ ya nga, na bo nali itakyé na bɛɛ na nzoto, kasi o molimo nali na bɛɛ elele yɔnɔyɔ. Na nkombo ya Nkolo ya banga Yesu, nambo nyetɛ moto okyesi lowɔ loobɛ lalona, ndokolo nabaka na bɛɛ elele yɔnɔyɔ. Wamoangana bɛɛ, namoba

na b  e elele y  n  c   o molimo, mwiya   wa Nkolo
ya banga Yesu   wamowenene.

⁵ Emba yengyelakyi obokyé bëë oambya moto mōna oka Molemba phɔ nzoto ya masumu iwee, kasi abikye o molimo mokolo nwa moyo Nkolo.

⁶ Tololi na lowo la imitata wawana, b  e koe  e na bolaa obokye: «Iwana ndambo wa mun  o mokyele na b  e mapa moulole beseni mobimba ya faline.»

7 Bèe koebe obokye Bayuda oeselékɔ ya bée ekyeumunya bée itókɔlɔ sa bée o Ezipito, bavakye nɔɔ isɔ ya kalakala, bambe zaa mapama sika matemaika kyela bée na munɔɔ. Na bée kyelaka nde bomɔɔ, phɔ obutwe mapamaa sika maazangi munɔɔ. Phɔ bangla toli na eselékɔ ekyeumunya bée itókɔlɔ sa bée o Ezipito eya sika.

⁸ Tokyele eseləkō ya bangā, tolōeze nā mapā makyela bēē nā munç ɻwa kalakala ɻwa masumū nā mapħċċa maabé, kasi nā mapā mate mali nā munċċa, yango eli mapħċċa ma bosembo nā maa phelē.

⁹ O mokanda ηwaekomelaka nga phanza, nawəkɔ na bɛe ngakye, bɛe saangana na batobaakiyele mobulu nwa babasi na bampele.

10 Bo nawəkə babona, teli obokye bɛɛ olote bato basə baatebaebe Nwaphongo. Bo yabaka obokye olote bato basə baakyele mobulu ɲwa babasi na bampele, baamengyele mbolo ya bəbi, bali baibi, baasambele bikyeko, bɛɛ nde omanakyi o mokyisi mumu.

¹¹ Kasi naekomelaka babona obokye bɛɛ saangana na fato bawɔ obokye bali baanosi,

nzuka bakyele maphɔɔ maa sɔɔ, bali na looto, basambele ma nzambe ma bikyeko, batole bato, bakule mengyela mbolo ya ßebi, balangye maleku naa baibi. Esengyesi obokye ßèε sazaana na bato ba ndengye mëna elele yɔnɔyu.

12-13 Yango mëna, teli lowɔ la nga obokye natene bolombe pha bato baatebali ßaklisto. Eli nde Nwaphongo owaa batenela bolombe. Kasi ßèε, esengyesi obokye okyekye maphɔɔ ma ßebi na ßèε. Wakomama bobo: «Wiinya bato baabe onte ya ßèε.»

6

Isongyelana onte ya baklisto

1 Bo mɔnɔmɔ na ßèε azwe lowɔɔ na nwabi ne moanosi, phɔ ya'ye kakyɛ aamba na nwabi ne moanosi o boo pha bananga batebaebe Nwaphongo? Phɔ ya'ye taikyi kyɛndɛ oka bato ba Nwaphongo?

2 Bèε toebe obokye bato ba Nwaphongo bamotena bolombe pha munse musɔ? Ka bo ßèε wa motena bolombe pha munse musɔ, tombi koka itena bolombe o maphɔɔ makyi makyi?

3 Bèε toebe obokye banga bato bamotena bolombe pha baanzelu? Emba tomba otwa itena bolombe pha maphɔɔ ma ßomɔɔ pha banga o mokyisi mumu?

4 Wazwe ßèε tɔkɔ ndengye mëna, ßèε kokye kpa bananga bato bate bali o ingomba.

5 Nawɔ babona phɔ naephɛ sɔɔ! Eli phɛlɛ obokye onte ya ßèε tombi baa nana moto

mōnōmō wa zebi okokyi ibōngya maphōc bo
bēbi bazwe tōkō?

⁶ Kasi ndengye'ye moanosi mōnōmō bo ali na
njwambo na nwēbi nē, baambe kye saamba o boo
pha bananga baatebali baanosi?

⁷ Nde phēlē, lowā la nsambo onte ya bēs, loteya
obokye bēs obungyi. Bo moto kaekyele maphōc
maaße, phō ya'ye bēs tokuya? Bo moto kaebōlōlō
ekpele, phō ya'ye tomolēlē yango?

⁸ Kasi eli nde bēs mampenza baakyele maphōc
maaße na bābōlōlō bato mbolo! Kokyele na
babona na bēbi na bēs baanosi!

⁹ Bande, koebe obokye bato baakyele maphōc
maße ete banyōlō o bokonzi pha Nwaphongo.
Bēs samikosa! Eli bato baakyele maphōc ma sōc,
basambele bikyeko, bato bakyele baphemba,
bampele balale na bēbi na bēs bampele,

¹⁰ ebe baibi, ebe baamengyele mbolo ya bēbi,
ebe balangyi ba maleku, ebe bato baatole bēbi
na bē, ebe bato bāaßōlōlō mbolo ya bēbi na bē,
bēs basō ete banyōlō o bokonzi pha Nwaphongo.

¹¹ Onte ya bēs bāayōkō babaka ndengye mena.
Kasi Nwaphongo akunyola bōñe pha bēs, aeyōlō
obokye obe bato bē, aebuya bato ba bosembo o
boo phē phō koanole Nkolo Yesu Klisto, na nzela
ya Bolōbō pha Nwaphongo booli onte ya banga.

Nzoto ya we oikyelele na Nwaphongo

¹² Bana onte ya bēs bawā bēkye: «Nakokyi
ikyela maphōc masō maazingyi nga.» Eli bomō.
Kasi maphōc masō temali malaa phō ya bēs.
Nakokyi iwā ngakye: «Nakokyi ikyela maphōc

masɔ̄ maazingyi nga.» Kasi esiimile ibutwa moombo ɳwa maphɔ̄ mamana.

¹³ Kokule nawɔ̄ phɔ̄ ya ntoma ya izaa obokye: «Ntoma ili phɔ̄ ya ibuu, ibuu sili phɔ̄ ya ntoma.» Eli ɓomɔ̄, kasi Nwaphongo amoɓoma isɔ̄ ibale. Kasi phɔ̄ ya maphɔ̄ makyekyi bondumba, nzoto ya moto teyaika kyelama phɔ̄ ya bondumba, kasi phɔ̄ ya Nkolo. Eli nde Nkolo oli mokonzi ɳwa nzoto.

¹⁴ Phɔ̄ ndengye eya kundola Nwaphongo Nkolo Yesu onte ya bawee, alokundola na banga nde ɓomɔ̄ na mwiya nwɛ.

¹⁵ Bèε toebe? Nzoto ya ɓèε ili binango ba nzoto ya Klisto. Emba, nakokyи ikpa enango ya nzoto ya Klisto naebuya enango ya nzoto ya ɳwaŋwasi wa ndumba? Tewakokyи ikyelama na mbala!

¹⁶ Phɔ̄ moto okoangane na ɳwaŋwasi wa ndumba, abuto neε moto mɔ̄nɔmɔ̄. O buku pha Nwaphongo bakoma bobo: «Bε babale bamobutwa moto mɔ̄nɔmɔ̄.»

¹⁷ Kasi moto okoangane na Nkolo, kabutwe ne moto mɔ̄nɔmɔ̄ o nzela ya Bolɔ̄bɔ̄.

¹⁸ Bèε lota bondumba. Masumu masɔ̄ maasu makokyи ikyela moto, temaɔ̄tɔ̄ nzoto ye, kasi moto omiambye na bondumba, kaɔtɔ̄ nzoto ye mampenza.

¹⁹ Bèε toebe obokye nzoto ya ɓèε ili Tempelo ya Bolɔ̄bɔ̄ Bosantu? Phɔ̄ Nwaphongo aephε Bolɔ̄bɔ̄ Bosantu boozale o nzoto ya ɓèε. Emba toli bakolo ba nzoto ya ɓèε.

²⁰ Bεε, Nwaphongo aeyomba boombi na motiya moikye, yango mena osengyesi ikyelele nzoto ya ɓèε phɔ̄ ya iphe Nwaphongo nkyemɔ̄.

7

Mapħoċċ maakyekyi bolonga

¹ Pho ya maphoċċ mankomelaka bħex o mokanda, na wō bōbo: Eli bolaa obokye lele yo salonga.

² Kasi ombi ba maphoċċ ma sċċ maikye onte ya bħex, esengyesi obokye lele munċċ abee na ħwaṇjwasi wε, na ħwaṇjwasi mušċ abee na lele wε.

³ Lele asengyesi ikokya phowa ya ħwaṇjwasi wε, na ħwaṇjwasi aengyesi ikokya phowa ya lele wε.

⁴ Nħwaṇjwasi tali na bokonzi mi nzoto yε, kasi nde lele wε. Nde bomo pho ya lele, lele tali na bokonzi mi nzoto yε, kasi nde ħwasni wε.

⁵ Bħex sakabana matangye, boteebé obokye ooka ikabana matangye ħwana imbel pho ya iħċondel. Emبا sima ombe ya butwa bo wamele bħex, boteebé bomo, otoebé imibatela, Molemba amoluka malondo obokye bħex okaa.

⁶ Mapħoċċ maaewoġe nga mama, teli obokye naetomisa ikyela bomo, kasi mēna naephix nde nzela obokye, bo bħex ozingyi ilonga, teli bobe.

⁷ Eli phele, nazingye obokye moto munċċ abe ndenga boli nga, kasi Nwaphongo kaphe moto na moto ikabo sikokyi ne.

⁸ Pho ya mandenga na mazengye, na wō na bħex ngakye eli bola obokye obe booli nga.

⁹ Kasi bo bħex otokokye ikuya, eli bolaa obokye olongye na obokye owee na phowa.

¹⁰ Oka bħex baunva longa, naephix motindo moote muute na nga, kasi moute na Nkolo:

Ƞwaŋwasi wa bolonga takokyи ikařana na lele wε.

¹¹ Kasi bo ȏwaŋwasi ale lele wε, yo sakula zala bolonga bosuu, naa akule bɔ̄ngya yo na lele wε. Na lele nε, takokyи ile ȏwaŋwasi wε.

¹² Oka bato bayɔ̄kɔ̄, nawɔ̄ bɔ̄bo (eye kyewɔ̄ nga mampenza, teewɔ̄ Nkolo): Bo lele, ooli moklisto, ali na ȏwaŋwasi otoebe Nwaphongo, bo ȏwaŋwasi me ali na phowa ya iikala izala nε, lele mɔ̄na takokyи imole.

¹³ Nde bomo me, bo ȏwaŋwasi ooli moklisto ali na lele otoebe Nwaphongo, bo lele me ali na phowa ya iikala izala nε, ȏwaŋwasi mɔ̄na takokyи imole.

¹⁴ Phɔ̄ lele otoanole Klisto, Nwaphongo aunva ȏwanola phɔ̄ aangana na ȏwaŋwasi oli manosi. Nde bomo na ȏwaŋwasi otoanole Klisto, Nwaphongo aunva ȏwanola phɔ̄ aangana na lele oli manosi. Bo tebe babona, bana ba bɛ̄e bamoba sɔ̄kɔ̄tɔ̄, nzuka Nwaphongo aunva baanola.

¹⁵ Kasi bo moto otoli moanosi azingyi imana o bolonga, amane ndeto. O mapħɔ̄o mandengye mɛna, moanosi owa lele na owa ȏwaŋwasi tali moombo ȏwa bolonga, Nwaphongo aebangaka phɔ̄ bɛ̄e ozale na bose.

¹⁶ Phɔ̄ iwε ȏwaŋwasi ooli moklisto, wamoeba ndengye'ye obokye wamobikya lele wa wε? Na wε lele ooli moklisto, wamoeba ndengye'ye obokye wamobikya ȏwaŋwasi wa wε?

*Moto na moto aikale ndengye eya moħbangaka
Nwaphongo*

¹⁷ Manya nde lowɔ̄ lalona, phɔ̄ ya maphɔ̄o maayɔ̄kɔ̄ masɔ̄, moto na moto aikale ibika nde na iyalo sɛ̄ saamophe Nkolo, na bo wabaka yo phanza imbelɛ̄ saamobangaka Nwaphongo. Menɑ̄ eli motindo moophɛ̄ nga o mangomba masɔ̄.

¹⁸ Bo moto bamoθɛ̄lɛkye o boo pha izwa yo mbela ya Nwaphongo, aikale nde bomɔ̄, bo moto abaka mungbɔ̄tu wazwa yo mbela ya Nwaphongo, yo sa miθɛ̄lɛ.

¹⁹ Baebɛ̄lɛ̄, baße saebɛ̄lɛ̄: Tewali na ntina. Lowɔ̄ la ntina eli nde ikokya maphɔ̄o maatome Nwaphongo.

²⁰ Esengyesi obokye moto na moto aikale bo wabaka yo imbelɛ̄ saazwa yo mbela ya Nwaphongo.

²¹ Wabaka moombo imbelɛ̄ saebanga Nwaphongo, sa mitungyisa na lowɔ̄ mɛ̄. Ka bo ozwe nkɔ̄nzɔ̄ ya ibutwa sɔ̄mi, omibuya sɔ̄mi boθɛ̄lɛ̄.

²² Moombo, owabanga Nkolo, ali moto oomani o boombo, abuto moto wa Nkolo. Nde bomɔ̄ mɛ̄, sɔ̄mi owabanga Klisto, ali moombo nwɛ̄.

²³ Nwaphongo aeyomba na motiya moikye, bɛ̄s sabutwa baombo ba bato.

²⁴ Bande, moto na moto aikale o boo pha Nwaphongo nde bo wabaka yo phanza, waamozwa mbela ya Nwaphongo.

Maphɔ̄o maakyekyi mandenga na mazengye

²⁵ Oka bato baali mandenga, sikyi zwa maphɔ̄o uta oka Nkolo, obokye naewɔ̄lɛ̄, ka naewɔ̄lɛ̄ maumunya ma nga, moto wa Nwaphongo na

ngɔlu yε. Okyele mandondo ma bɛɛ imεε, o maanole.

²⁶ Naumunya obokye phɔ ya mpasi eli lolo eye o mokyisi, eli bolaa phɔ ya moto obokye aikale nde boli iyo.

²⁷ Ooli na ɲwaŋwasi, sa luka imolε, ooli ndenga, yo sa longa ɲwaŋwasi.

²⁸ Ka bo olongyi, toikyi kyela bɔbe, na bo ngɔndɔ azasi bolonga, taikyi kyela bɔbe. Kasi baalongyi babana: Bamoba na minyɔkɔ o malonga ma bέɛ mokɔlɔ na mokɔlɔ, yango mena, nazingyi obokye naebikya iminyɔkɔ mamina.

²⁹ Bande, nalukye ewɔlɛ bɔbo: Tewakuli ikala itakyɛ, tata uŋwaŋwa eye esengyesi obokye bampele baalonga babe ndokolo tebaika longa.

³⁰ Baalele, babe ndokolo tebaalele. Baali na nkyisa, babe ndokolo tebali na nkyisa. Baaombe mbolo, babe ndokolo tebali na mbolo.

³¹ Baakyelele mbolo ya mokyisi mumu, babe ndokolo tebaikyelele, phɔ maphɔɔ ma mokyisi mumu mamolekana.

³² Nazingyi obokye bɛɛ saba na nkaa. Moto ooli salonga, amiphɛkyε o maphɔɔ ma Nkolo, akyelakye obokye asepelisa Nkolo.

³³ Ka moto owalonga, kamiphe o maphɔɔ ma mokyisi mumu, kakyele obokye asepelisa ɲwaŋwasi wε.

³⁴ Kaumunya maphɔɔ maɓale. Nde bɔmɔ mε, ɲwaŋwasi ooli sazala bolonga, naa ngɔndɔ, kamiphe o maphɔɔ ma Nkolo, phɔ ali na phowa ya imiphe oka Nkolo, o maphɔɔ maakyele yo na o maphɔɔ maaumunya yo. Kasi ɲwaŋwasi owa zala bolonga, kamiphe o maphɔɔ ma mokyisi

mumu, kakyele obokye asepelisa lele wε.

³⁵ Nawo babona pho ya bolaa pha bɛɛ, teli pho ya iyebekyisa izengye, nazingyi obokye bɛɛ obe ndengye ekoky, omiphe muuwosi o etoma ya Nkolo.

³⁶ Bo munzenga azimgyi ngɔndɔ mɔnɔmɔ obokye kamolongye, sima baoka, bɛɛkye: Tebakule longana, bo phowa ya ilonga eyelesi munzenga mɔna, aweni obokye bo ale ngɔndɔ mε, etewabɔngɔ, akokyi imolonga bozingyi yo, mɛna takyele isumu.

³⁷ Ka bo munzenga mɔna akani phelε o ndondo yε obokye yo salonga, bo akokyi ititala obokye ebe nde bɔmɔ bokani yo, akyesi bolaa obokye yo salonga ngɔndɔ mɔna.

³⁸ Na bɔmɔ, bo munzenga azingyi ilonga ngɔndɔ ozingyi yo, akyesi bolaa. Ka yo okole ilonga akuli kyela bolaa bolekyi.

³⁹ Nwanjwasi ozasi bolonga abe nde na lele wε imbele sisɔ sili bɛɛ na bɔmɔ, ka bo lele wε awee, akokyi izala bolonga na lele ozingyi yo, elaa abe moklisto.

⁴⁰ Nzuka inga naumunya bɔbɔ: Nwanjwasi amoba na nkyisa koleka, bo tazasi bolonga. Naanole obokye, na nga, nali na Bolɔbɔ pha Nwaphongo.

8

Nsoti ya manyama ikyiambya bɛɛ manzambe ma bikiyeko

¹ O maphɔɔ maakyekyi nsoti ikyiambya bɛɛ oka manzambe ma bikiyeko, toebe obokye banga basɔ toli na boebakye pha maphɔɔ. Boebakye

me bophe moto mawala. Kasi lozingo, lolenza aanola sa banga.

² Bo moto kaumunya obokye kaebe lowo, naino taebi bo sengyelakyi yo iyeba.

³ Ka bo moto kazingye Nwaphongo, iyo mona Nwaphongo kamoebe.

⁴ Motuna nwango mumu: Banga tokokyi izaa nsoti ya manyama ikyiute o mambeka maambya bees oka manzambe ma bikyeko? Toebe na bolaa obokye nzambe ya ekyeko tali o mokyisi mumu, toebe na obokye Nwaphongo ali nde yo monomo.

⁵ Na bo mbolo ikyibangye bees manzambe bo ili, ebe o ikolo, ebe o se, na bomo, manzambe maikye mali, na bankolo baikye bali.

⁶ Ka pho ya banga, toebe obokye Nwaphongo ali nde yo monomo, ali Anglo wa banga, iyo owakyela mbolo iso, na banga tobikye pho yes. Na Nkolo ali nde yo monomo, Yesu Klisto, owakyelaka mbolo iso na mwiya nwia Nwaphongo, amba na lobikya.

⁷ Ka bato baso tebaebe lowo la phelalona. Baayoko baloboko meele na manzambe ma bikyeko, na unwaŋwa eye, baze nsoti ikyambya bees oka manzambe ma bikyeko. Maumunya ma bees mali makoo. Bamiwennya obokye babuto na sokoto pho baze nsoti me mina.

⁸ Ntoma eteillokomya phenephe na Nwaphongo, bo toloize otolokyele ekpele, na bo toize, otolozwe na ekpele.

⁹ Boumbo bees mana o boombo pha manzambe ma bikyeko, oebaka obokye maphe makyele

bèe mε sa nyɔsa bali na aanola sikuwe o maphɔɔ
maße.

¹⁰ Na bomɔ, bo moto ooli na aanola sikuwe,
aeweni wε moto oli na boebakye pha maphɔɔ,
ozasi koze o tempelo ya nzambe ya ekyeko, etabe
nε na maumunya ya wε obokye azakyne nε nsoti
ikyambya bée oka manzambe ma bikyeko?

¹¹ Emba phɔ ya boebakye pha wε, wamovaka
nwεbi oli na ianola sikuwe mɔna o maphɔɔ
maße, nzuka Klisto awa phɔ yε.

¹² Boebe obokye kokyelele bεbi baali na ianola
sikuwe bobe, mεna bobe mε kobokyelele nde
Klisto yo mampenza.

¹³ Yango mεna, bo ntoma ikyize nga ili ibaku
phɔ ya nwεbi na nga, esikule zaa nsoti mε phɔ
nga sakyela obokye nwεbi akaa phɔ ya nga.

9

Toma ali na bosɔmi

¹ Inga sili sɔmi? Nga sili toma? Nga sika wεnε
Yesu, Nkolo wa banga? Bèe toli mbuma ya etoma
eya kyelela nga Nkolo?

² Na bo bato baayɔkɔ tebaanole obokye nali
toma, bée koebe na bola obokye nali toma. Na
bomɔ, bo obuto bée bato ba Nkolo phεlε, oli
bée mampenza elembetele ekyeteya obokye nali
toma.

³ Oka bato batebaanole obokye nali toma,
nababuyisa bobo:

⁴ Banga tolkokakyi izaa na inywaa phɔ ya
etoma ekyekyele banga eye?

⁵ Banga tolkokakyi ikpa ngɔndɔ mɔnɔmɔ
ooli moanosi obokye abe ŋwasi wa banga bo

okokyele batoma bayoko, na bana nyango na Nkolo, na Petelo?

6 Na inga na Balanaba, tolkokakyi ile ikyela etoma?

7 Tuluku nza okokyele etoma kambe miphuta yo mampenza? Moto nza owaunva phika mum-boto, nokyi abe sa zaa ina mbuma wakute yango? Moto nza owaunva okolo manyama, nokyi abe sa nywaa maaku ma manyama mama-na?

8 Bèè sabuya obokye nawo babona pho eli mapheco maakyele banga bato. Na mobeko ñwa Mose mokule wo nde bomo me.

9 Na bomo, bakoma o mobeko me bobo: «Sa kanga munoko ñwa ngombé bo ky-ekyelele etoma ya itoko ble». Bèè koumunya obokye Nwaphongo awoko babona nde pho ya mangombé?

10 Nwaphongo awoko babona nde pho ya banga obokye aloteya bobo: Baakyele etoma ya Nkolo basengyesi izwa iphuti oka bato baakyelele bë. Moto okobale inzabi, na moto okonoko maanza, bakyele etoma na maumunya obokye moto na moto amozwa mbano ya etoma yë.

11 Banga tophika mumboto ñwa Bolébo onte ya bëë, bo kophikye bëë manza. Teli bobo obokye toongye, ebe ntoma, ebe bitobu oka bëë.

12 Bo baayoko bazwe mbolo oka bëë, ekokyи obokye banga toizwe ileka bëë babana. Ka banga toloikaka zinga ikyela mapheco mamana. Toititala obokye conu low conu langa saacto Simo Elaa ya Klisto.

14 Nde bomø mæ, Nkolo aambya ndingyisa obokye bato baanole Simo Elaa, basungye na bέε bato baaimole Simo mæ.

15 Ka siika eonga n̄n̄o ekpele; bo nakomi maphoo mamana, teli obokye unwanjwa eye namotata onga. Na bomo, namozinga obokye nawe na nzala, na obokye bambololo lowo la kaa looli na nga lolo.

¹⁶ Sili na lowo la imikumisa obokye naimole Simo Elaa; eli etoma eya mpe Nkolo obokye naekyele. Bo siimosi Simo Elaa, eli ngongo yanga!

¹⁷ Bo ebakyi obokye naclökö etoma eye nga mampenza, nde naziyakyi obokye nazwe iphuti. Ka oli yango nde etoma eya mpë Nkolo obokye naekyele; yango mëna namiphe obokye etoma mpë eunye na folaa.

18 Ka iphuti sa nga embi ba iye? Ebakyi obokye nazwe baphalanga pho nali moimosi wa Simo Elaa. Sikyi kyela bomo; iphuti sa nga, eli nkyisa, ili na nga, phɔ ya imola Simo Elaa pha, sa zwa nɔnɔ ekpele oka moto.

¹⁹ Nali sɔ̄mi; sili moombo ɳwa moto. Kasi namiphe ndokolo moombo ɳwa bato ɓasɔ, obokye nazwe bato baikye phɔ ya Klisto.

20 Bo nali onte ya Bayuda, naamibuya ndokolo Moyuda obokye nabazwe phɔ ya Klisto. Na bo nga mampenza sikumole mibeko ma Mose, bo

nali onte ya baamikumole, naamibuya ndokolo
bε, obokye nabazwe pho ya Klisto.

21 Nde bomo mε, bo nali onte ya bato
baatebaebe mibeko ma Mose, naamibuya
ndokolo bε, obokye nabazwe pho ya Klisto.
Mεna telukye iwε obokye sikumole mibeko ma
Nwaphongo; pho inga nali o se ya mibeko ma
Klisto.

22 Bo nali onte ya baali na ianola sikuwe,
naamibuya na nga ndokolo moto wa ianola
sikuwe obokye nabazwe pho ya Klisto. Nakyele
babona oka bato baso obokye na manzela maso,
nabikya nɔnɔ bayεkɔ.

23 Nakyele maphɔɔ maso maamana pho
ya Simo Elaa obokye nazwe iyalo silaa oka
Nwaphongo.

24 Bεε koebe na bolaa obokye bo bato
bamekane ikyilingana, bakyilingane bεε baso,
ka kyezwe mbano nde moto mɔnɔmɔ. Na bomo,
bεε, kyilingana na bolaa obokye ozwe mbano.

25 Bato baso baamiphe o iyekola ikyilingana,
bamikyisa na maphɔɔ maikye. Bakyele babona
obokye bazwe ekpele eyamoba sa kɔkɔ; ka
bangā tokyele babona obokye tozwe ekpele
eyamokɔkɔ bobεlε.

26 Yango mεna, bo nakyingane, miyo ma nga
maso mabe nde o ekpele ekyebengye nga; nali
ndokolo moto okonjwane εbasi, inkutu sa nga
tesikokyи ikaa i mbale.

27 Naweninyaa nzoto ya nga mpasi, naibanza
na bolaa obokye Nwaphongo yo sa ndε; ona nga
okokyε miteya baayεkɔ.

10

Sakumola manzambe ma bikyeko

¹ Bande, nazingyi obokye bée o umunya lowɔ laakyelamaka oka bankɔkɔ ba banga wabaka bée batambule na Mose elele yənɔyɔ. Nwaphongo atomaka ipata csoncs obokye sibabanza, bée basɔ. Ababanzaka na wakatisaka bée maa manene ma mangola.

² Wabaka bée onte ya ipata, na wakatisaka bée maa manene ma mangola; yabaka ndokolo bée basɔ babatisami onte ya Mose.

³ Béé basɔ bazaka ntoma elele yənɔyɔ, eli ntoma yautaka o ikolo.

⁴ Béé basɔ banywaka maa ma Bolɔbɔ elele yənɔyɔ; banywaka maa ma ibanga sa Bolɔbɔ saabaka sibabengye. Ibanga me yabaka Klisto.

⁵ Ka mapħɔɔ maabaka baikye bakyele onte ya bée temabaka mapħɔɔ mapħe Nwaphongo nkyisa. Yango məna bawa o bokye.

⁶ Mapħɔɔ mamana mali ndakyisa phɔ ya banga, obokye banga saba na maumunya maħe, bo maabaka na bée.

⁷ Bée sa nyanga na obokye omipħe o ikumola manzambe ma bikyeko, bo wakylaka ħaayekɔ onte ya bée. Eli bo wakoma bée o buku pha Nwaphongo bobo: «Bato bazasi obokye baze, banywe; sima batemi, babine obokye bakumole manzambe ma bikyeko».

⁸ Banga sa miphexx o mobulu ɻwa ħabasi na ħampele bo wakylaka ħaayekɔ onte ya bée. Phɔ ya lowɔ me lalona, Nwaphongo abomaka

bato nkoto mako mabale mbuka iyato na mokələ
mənəmə.

⁹ Tolokokyi imeka ndondo ya Nkolo, bo wakyelaka baayəkə onte ya bɛɛ. Manzəə mabatwaka, mababomaka.

¹⁰ Bɛɛ samiimaka bo wakyelaka baayəkə onte ya bɛɛ, anzelu owa iwaa ababomaka.

¹¹ Maphəə mamana mabayeelaka phə ya iphe ndakyisa oka baayəkə. Bamakoma obokye balokyebisa phə imbele sili banga sisi, suka ya mokyisi ebuto phenephe.

¹² Na bomə, moto okoumunya obokye atəmi na bolaa, nde kakyebe obokye yo sakaa.

¹³ Bimekyi bisɔ biazwaka bɛɛ eli nde bimekyi biizwe bato basɔ. Nwaphongo ookokokya yaalaka yo, etaale obokye omekame koleka bokusi pha bɛ. Imbele saamoya bimekyi, Nwaphongo amoephə malondo ma iititala mi bɛɛ, na nzela ya itəkələ o bimekyi mɛ.

¹⁴ Bande na nga, yango məna lota manzambe ma bikyeko.

¹⁵ Naewələ ndokolo bato bali na malondo. Bɛɛ mampenza oumunya maphəə mawə nga mamana.

¹⁶ Tophe Nwaphongo melesi phə ya kəphə ya mapambosi. Waaenywe banga, məna teeli obokye toangane na malongo ma Klisto? Nde bomə, waaze banga ipa siitenane banga, məna teeli obokye toangane na nzoto ya Klisto?

¹⁷ Ipa sili nde səcəsə. Na bo toli bato baikye, tobuto nde nzoto yəcə, phə toanga basɔ obokye toze ipa səcəsə sasina.

¹⁸ Kyeka bana ba Isalayelə. Baaze manyama

mambeka ßèε o etumbelo, baangane na Nwaphongo ookobonzele ßε.

¹⁹ Mena naewεle obokye manyama, maambya ßéε mambeka oka manzambe ma bokyeko, temali nana kaa yçnçyø. Ebe manzambe me ma bokyeko temali na ná kaa yçnçyø.

²⁰ Mambeka maambya ßato baateßaeße Nwaphongo, bamaambya oka bokyeko; teßamaambya oka Nwaphongo. Na ßε, ßazwe mapħoo masø maafalakylaka bokyeko. Ka nga siki zinga obokye ßèε okyele bomø.

²¹ Bεε, tokokyi inywa mbala yçnçyø o kɔphø ya Nkolo, na o kɔphø ya bißekye; tokokyi izaa mbala yçnçyø o mesa ma Nkolo na o mesa ma bißekye.

²² Banga sa luka obokye tobangye yø ya Nwaphongo. Bèε saumunya obokye tomolekye na fokusi.

Tokyelakye mapħoo masø phø ya ikumola Nwaphongo

²³ Baayøko ßawø, ßèεkye: Tokokyi ikyela mapħoo masø maazingyi banga. Eli bomø phelx. Kasi mapħoo masø temali malaa phø ya banga. Tosengyesi ikyela mapħoo masø maazingyi banga, kasi mapħoo masø temaakosa ianola sa bato.

²⁴ Moto na moto yo sa luka bolaa phø mampenza, alukye bolaa pha ßebi.

²⁵ Bèε okokyi izaa manyama masø maungya ß o zando; ßèε sa mituna obokye oebe ntina ya mango,

26 phɔ̄ bakoma o buku pha Nwaphongo bɔ̄bo: Mokyisi na isɔ̄ iili omɔ̄, ili ya Nkolo.

27 Bo moto otoebe Nwaphongo aebangyi obokye okyε zaa oka yε, bo oanosi ikyεndε, okokyi izaa ntoma isɔ̄ yamoephe bε; sa mituna obokye oebe ntina ya ntoma mε.

28 Ka bo moto awɔ̄ na baε obokye: Nyama mεna euti o mambeka maambya bεε oka manzambe ma bikyeko, bεε sa ezaa, phɔ̄ moto mε aeyebuse, oebi ntina mε.

29 Nawɔ̄ bɔ̄bo phɔ̄ ya maumunya ma bayɔ̄ko; siwɔ̄ phɔ̄ ya maumunya ma bεε. Moto mosuu akokyi ituna, yokye: Phɔ̄ ya'ye maumunya ma nwεbi makokyi inkatela obokye nga sa kyela maphɔ̄o maazingyi nga?

30 Bo naphe Nwaphongo mεlesi phɔ̄ ya ntoma iizingyi nga izaa, phɔ̄ ya'ye bantole na yango, phɔ̄ na nga phe Nwaphongo mεlesi?

31 Na bomɔ̄o, na bo koze, na bo konywe, na bo kokyele ebe na lowɔ̄ iye, kyela maphɔ̄o masɔ̄ phɔ̄ ya ikumola Nwaphongo.

32 Bεε kyela obokye mobesi ηwa bεε ηwango sa ba ibaku, ebe phɔ̄ ya Bayuda, ebe phɔ̄ ya bato baatebali Bayuda, ebe phɔ̄ ya ingomba sa Nwaphongo.

33 Bεε kyela ndokolo nga; nakyele bokusi obokye nasepelisa bato basɔ̄ o maphɔ̄o masɔ̄; siilukye bolaa pha nga mpenza. Kasi nalukye bolaa pha bato basɔ̄ obokye babikye.

11

1 Bεε benga ndakyisa ya nga, bo kobengye nga ndakyisa ya Klisto.

Mobesi ɳwa ɳwaŋwasi imbele sibɔndele yo

² Naekumole phɔ bɛe konzumunya o maphɔɔ masɔ na phɔ otaa ba ibanza mateya maephɛkyɛ nga.

³ Emba nazingye obokye bɛe oebe ɦobo: Klisto ali mokonzi ɳwa lele munso; lele ali mokonzi ɳwa ɳwaŋwasi wɛ. Nwaphongo ali mokonzi ɳwa Klisto.

⁴ Waangane bɛe o losambo, bo lele kabɔndele, naa kaimole maphɔɔ maauti na Nwaphongo, bo azibi moto nwɛ na etobu, mena kaphe Mokonzi nwɛ ssɔ.

⁵ Ka ɦo ɳwaŋwasi kabɔndele, naa kaimole maphɔɔ maauti na Nwaphongo, waangane bɛe o losambo, bo tazibi moto nwɛ na etobu, mena kaphe lele wɛ ssɔ; ali ndokolo ɳwaŋwasi oangyi bɛe suwe.

⁶ Bo ɳwaŋwasi tazibi moto nwɛ na etobu, akokyi na imianga suwe mɛ. Nzuka ooli yango ssɔ phɔ ya ɳwaŋwasi obokye angye suwe naa aikolole, asengyesi imiziba etobu o moto.

⁷ Lele tasengyesi na imiziba moto, phɔ Nwaphongo amokyela bo oli yo Nwaphongo. Kateya na nkyɛmɔ ya Nwaphongo. Ka ɳwaŋwasi, kateya nkyɛmɔ ya lele.

⁸ Na bomo, Nwaphongo taika kpa ekpele o nzoto ya ɳwaŋwasi obokye aekyele na lele; kasi akpa nde ekpele o nzoto ya lele, aekyele na ɳwaŋwasi.

⁹ Nwaphongo taika kyela lele phɔ ya ɳwaŋwasi, kasi akyela nde ɳwaŋwasi phɔ ya lele.

¹⁰ Yango mena, ɳwaŋwasi asengyesi iziba

moto nwε na etobu pho ya iteya o miyo ma bato na o miyo ma baanze obokye ali o se ya bokonzi pha lele wε.

¹¹ Emba o bomoɔ̄ pha banga o nte ya Nkolo, ɳwaŋwasi kazwe bokusi nde na lele wε; lele kazwe bokusi nde na ɳwaŋwasi wε.

¹² Pho nde bo owakyela Nwaphongo ɳwaŋwasi utama na lele, nde bomo mε ɳwaŋwasi kabote lele, emba bɛɛ basɔ̄ baute na Nwaphongo.

¹³ Bɛɛ mampenza, tena bolombe pha lowɔ̄ lolo. Eli bolaab o bokye ɳwaŋwasi abɔ̄ndele Nwaphongo sa miziba etobu o moto?

¹⁴ Ndengye eyalokyela Nwaphongo, mobesi ɳwa banga bato moloteya obokye bo lele ali na suwe nsanda eli sɔ̄ɔ pho ye.

¹⁵ Ka eli ngambo pho ya ɳwaŋwasi, bo afe na suwe nsanda. Na bomo, Nwaphongo amophe suwe nsanda obokye izibe moto nwε.

¹⁶ Bo moto ali na phowa ya ikula wɔ̄ lowɔ̄ lolo, aefea na bokuwe bobo: Ebe mangomba ma Nwaphongo, ebe banga mampenza, tololi na mobeko mosuu o elele ya lowɔ̄ ɬalona.

Elambo ya Nkolo

¹⁷ Naeyimole phanza bobo: Lowɔ̄ la bɛɛ lootelozingye nga lango lolo: Waangane bɛɛ elele yɔ̄nɔ̄yɔ̄, aangana sa bɛɛ tesili obokye siebɔ̄ngya, ka sietɔ̄ bɔ̄ti.

¹⁸ Phanza banzimosi obokye waangaane bɛɛ, bato na bato babe na ya bɛɛ ewɔ̄lε; nambe kuta naanola obokye eli phεlε.

19 Esengyesi obokye ikabana sibe o nte ya bɛɛ, phɔ toebe o nte ya bɛɛ baali phele.

20 Waangane bɛɛ elele yənɔyɔ phɔ ya izaa, teli obokye bɛɛ koze elambo ya Nkolo.

21 Na bomɔ, wazale bɛɛ o mesa phɔ ya izaa, moto na moto kawelane izaa ntoma yε mampenza na ndengye yənɔyɔ obokye bana bali na nzala, bibi bayɔkɔ balangyi.

22 Mangambi ma bɛɛ temali obokye okyε zaa naa okyε nywa omɔ? Ka naa kolukye obokye otiyole ingomba sa Nwaphongo na obokye ophε baatebali na ntoma sɔɔ? Bɛɛ kozingye obokye naewɔlε bo? Obokye naesambe? Pha! Nga sikokyи esamba phɔ ya maphɔɔ mamana.

23 Kyeka, maphɔɔ maazwa nga oka Nkolo, maeimola nga, mango mama: Nkolo Yesu, na muna mokɔlɔ mε ŋwa moambyaka Yuda, aesi ya kpa ipa,

24 waumva yo iphe Nwaphongo mεlesi phɔ ya sango aesi ya sikyεsε, aphe baekosi bε, yokye: Bɛɛ kpa, oze, eye eli nzoto ya nga. Naikabi phɔ ya bɛɛ. Okyelakye babona phɔ ya inzumunyaka.

25 Nde bomɔ, o sima ya izaa, akuli ya kpa kɔphɔ, yokye: Kɔphɔ eye eli sangola enyakune, ekyesi bɛɛ na Nwaphongo o nte ya malongo ma nga. Imbele sisɔ saamobaka bɛɛ koenywe, okyelakye babona phɔ ya inzumunyaka.

26 Na bomɔ, imbele sisɔ saamobaka bɛɛ koze ipa saasina, kombe na konywa kɔphɔ mena, mena koimole simo ya iwaa sa Nkolo nɔɔ waamoya yo.

27 Yango mena, moto okooze ipa sa Nkolo,

naa ookonywe kɔphɔ yε na ndengye etelongoba, moto mɔna kamikyεtε, phɔ awεni nzoto ya Nkolo na malongo mε nde pha.

²⁸ Esengyesi obokye moto na moto amikyekye o ndondo yε, o boo pha izaa ipa saasina, na inywaa kɔphɔ mεna.

²⁹ Bo moto kaze ipa saasina, naa kanywe kɔphɔ mεna, bo tasɔsɔsi obokye eli nzoto ya Nkolo, mεna kamibangyele bɔbɛ o nzoto yε mampenza.

³⁰ Yango mεna, kowεnε bato baikye o nte ya bɛε, bana bali na malɔsi na bilemε, bayɔkɔ baikye bawa.

³¹ Bo totate imikyeka banga mampenza phanza o mandondo ma banga o boo pha izaa elambo ya Nkolo, etelomilukyele lowɔ o boo pha Nwaphongo.

³² Nkolo kalosambisa, kalophε bitumbu unjwaŋwa eye phɔ ya obokye yo sa lonyεtε elele yɔnɔyɔ na bato ba mokyisi.

³³ Bande, waangane bɛε phɔ ya izaa elambo ya Nkolo, oziyanakyε o nte ya bɛε.

³⁴ Bo moto ali na nzala, aikye zaa o ingambi sε, obokye iangana sa bɛε sango sa ba phɔ ya imilukyela lowɔ o boo pha Nwaphongo. Maphɔɔ mayɔkɔ maikasi, naamabɔngya wamoya nga oka bɛε.

12

¹ Bande, pho ya maphco maakyekyi makabo maambya Boloco, nazingyi obokye bese omaebe na bolaa.

² Besoe koebe obokye watakaba bese bapakano, wabaka kokye mibenga manzambe ma bikiyeko mali mambubu.

³ Yango mena, nawo na bese bobo: Moto okow maphco na nzela ya Boloco pha Nwaphongo, etatole Yesu. Moto takokyi iwobokye Yesu ali Nkolo bo Boloco tamokambi.

⁴ Makabo maambya Boloco mali ndengye na ndengye. Ka Boloco ali nde yo monomo.

⁵ Maalo maalopho Nwaphongo pho ya imokyelela mali ndengye na ndengye. Kasi tokyelele nde Nkolo monomo.

⁶ Bitoma bili ndengye na ndengye. Kasi Nwaphongo nde yo monomo okobikyele biso oka bato baso.

⁷ Boloco kawenene oka moto na moto na ikabo pho ya bolaa pha bato baso.

⁸ Na bomo, Boloco yo monomo kaphe ona moto boebakte pha iwomaphco; kaphe oyoko zebi sa iwomaphco.

⁹ Boloco me nde yo monomo kaphe ona moto ianola, kaphe oyoko mwiya njwa ibikya bato ba malensi.

¹⁰ Boloco kaphe ona mwiya njwa ikyela bilekyesako, oka oomuyoko ikabo sa imola maphco maaute na Nwaphongo, oka oomosuu ikabo sa ikyesinya boloco bobo na njwa phel. Oka ona ikabo sa iwonoko insuu, oka oyoko ikabo sa ilimbola noko me mina.

¹¹ Eli Boloco nde yo monomo okokyele maphco maso mamana. Kaphe moto na moto ikabo bo

zingyi yo.

Nzoto ցույց ili na binango biikye

¹² Na Յօմօ, Klisto ալ ndokolo nzoto յօնչօց, ili na binango biikye. Na Յօ binango bili biikye, bili nde nzoto ցույց.

¹³ Emba բանգ բասօ, Bayuda նա թատե բալի Bayuda, բաօմբօ նա մասօմի, Nwaphongo ալօբատիսա նա Յօլօնց ցույց. Tobuto nzoto ցույց, Nwaphongo ալոտոնզա նա Յօլօնց ցույց.

¹⁴ Nzoto tili na enango յօնչօց, kasi na binango biikye.

¹⁵ Bo էկոլօ շարօնքու: «Nga sili բօկօ, նա Յօմօ սիլի ենանց յա նշոտ», etemane enango ya nzoto phօ շարօնքու.

¹⁶ Bo իտօ սիվօնքու: «Nga sili զիո; նա Յօմօ, սիլի ենանց յա նշոտ», etesiiման ենանց յա նշոտ phօ սիվօնքու.

¹⁷ Bo նշոտ իօն յաբակա նդէ զիո, նդէ կյօկի նդենցի՞յե? Bo յաբակա նդէ իտօ, նդէ կյօկի սոլո նդենցի՞յե?

¹⁸ O փելէ Nwaphongo ակյելա ենանց նա ենանց օ նշոտ Յօ վազինց յօ.

¹⁹ Bo բասօ յաբակա նդէ ենանց յօնչօց, նշոտ նդէ թէլի.

²⁰ Na Յօմօ, binango bili biikye, nzoto ili nde ցույց.

²¹ Ziyo tesikokyi iω նա բօկօնքու: «Nga սիսենցի նա վէ! Na մոտօ տէմօկօկի iω նա մակօլօնքու նց սիսենցի նա բէ՛՛!»

²² Binango բիօ բիլի օ նշոտ յա մոտօ; ենանց նա ենանց էլի նա նտինա յա յանց.

23 Binango biikyikyi biiwene banga obokye tebili na ntina, eli be biikyele banga inzenga koleka biiyoko; na biyoko biiwene banga obokye bili binango ba so, tobiphe kaa koleka biyoko.

24 Kasi binango biwene banga obokye bili bilaa o nzoto, toloomiphe ibisongya. Nwaphongo akyela nzoto babona obokye tophes kaa o binango biitebili na kaa.

25 Yango mena, binango ba nzoto bango sa kabana, bees biso bisunganakye.

26 Bo enango yeyo ya nzoto eli na bolosi, binango biiyoko biso biwene bolosi elele yeyo na enango me. Mena, bo enango yeyo ezwe kaa, binango biyoko biso bikumbe na nkyisa elele yeyo na enango me mena.

27 Bees baso oli nzoto ya Klisto, monomo na monomo na bees ali enango ya nzoto me.

28 O ingomba, Nwaphongo akyela batoma oetemi eya o boo, baimosi o etemi eya ibale, bateye o etemi eya iyato; sima baali na ikabo sa ikyela bilekyesako, baali na ikabo sa ibikya bato ba malosi, baasungye bato, bayoko baangyele bebi, bayoko baali na ikabo sa iwano insuu.

29 Baso tebali batoma naa baimosi, naa bateye. Baso tebali na ikabo sa ikyela bilekyesako;

30 naa sa ibikya bato ba malosi naa iwano noko insuu, naa sa ilimbola noko me mina.

31 Baka na phowa ya makabo maa ntina. Kasi unwaŋwa eye namoeteya nzela eelekyi manzela maso na bolaa.

Lozingo

¹ Na bo naebi iwɔ nɔkɔ ya bato basuu na yaaka baanzelu, kasi bo sizingyi bεbi, nali nde ebende ekyelele ngbe ngbe, na mbonda ekyekyele tɔkɔ.

² Na bo nazwe ikabo saimola Simo ya Nwaphongo, ebe na boebakye boso, naa iyeba maphɔɔ masɔ mali miibombo, na bo nali na ianole siikye, nabuto imanya mangomba o elele ebakyi mango, ka bo sizingye bεbi, nali nde moto pha.

³ Na bo nakabesi babola mbolo ya nga isɔ, ebe naa naambye nzoto ya nga obokye izikye, ka bo sizingye bεbi, esizwe imɔ ekpele.

⁴ Lozingo ali na motema moanda, lozingo kakyele bolaa, taamengyele, taamitate, taamiulole na mawala;

⁵ taakyele maphɔɔ ma sɔɔ, taalukye nde bolaa phε mampanza, taaokye yɔɔ, taakyele malanga;

⁶ taasepele na mbelεkyε, kasi kasepele na maphɔɔ maa phεle.

⁷ Kalimbisa maphɔɔ masɔ, kaanole maphɔɔ masɔ, kalemele mi maphɔɔ masɔ, kakuya maphɔɔ masɔ.

⁸ Lozingo taawe. Mokɔɔ mɔnɔmɔ maphɔɔ maimole Bolɔbɔ mamounva, na ikabo sa iwɔ nɔkɔ insuu sa mounva, na boebakye phamounva.

⁹ Phɔ, boebakye pha bangaa boli bokyiyi, maphɔɔ maimole bangaa na nkombo ya Nwaphongo mali nde bitee.

¹⁰ Kasi wamoya maphɔɔ maagɔngɔ, maphɔɔ maa bitee bitee mamounva.

11 Wabaka nga nwεεngye, nawəkɔ ndokolo nwεεngye, naumunyaka ndokolo nwεεngye, namitunaka i maphɔɔ ndokolo nwεεngye. Kasi oobuto nga phomba, nale maphɔɔ ma bonwengye.

12 Lɔlɔ eye, ikyi wεεnε banga ili ndokolo elalaā ekye wεεnεnε o talatala; kasi mokɔlɔ mɔnɔmɔ moli, tomoiwεεnε isɔ na miyo. Lɔlɔ eye naεbe nde ɳwana ekɔ; kasi mokɔlɔ mɔnɔmɔ namoeba Nwaphongo bokonzebe yo.

13 Emba uŋwanjwa eye, maphɔɔ maato mama maikasi: Ianola, molemo na lozingo; kasi lowɔɔ loolekyi masɔ onte me maato, eli lozingo.

14

Mateya masuu phɔ ya makabo ma Bolɔbɔ

1 Bèε luka obokye ozingakye bεbi na bèε. Baka na ná phowa ya makabo ma Bolɔbɔ, na koleka makabo ma imola maphɔɔ maaute na Nwaphongo.

2 Moto ookowɔ nɔkɔ insuu, tawɔ na bato; məna kawɔlɛ Nwaphongo, phɔ moto mɔnɔmɔ taebe maphɔɔ maawɔ yo. Kawɔ maphɔɔ maabombə Nwaphongo na mwiya ɳwa Bolɔbɔ.

3 Ka moto okoimole maphɔɔ maaute na Nwaphongo, məna kawɔlɛ bato obokye abakuya o ianola, abalenza, amanya ngɔngɔ eeli na bε.

4 Moto okowɔ nɔkɔ isuu, məna kakuya aanola se mampenza, kasi yo okoimole maphɔɔ maaute na Nwaphongo, məna kakuya aanola sa ingomba sisɔ.

5 Phowa ya nga eli obokye bεε bəsɔ owo nɔkɔ insuu; nambi kula ba na phowa koleka obokye

ɓɛ́ɛ́ oimole maphɔ́ɔ̄ maaute na Nwaphongo. Moto okoimole maphɔ́ɔ̄ maaute na Nwaphongo ali na ntina koleka ookowɔ́ nɔ́kɔ́ insuu; elaa nde bo okowɔ́ nɔ́kɔ́ insuu mɔ́na, azwe moto wa ilimbola maphɔ́ɔ̄ maawɔ́ yo mamana phɔ́ ya ikuya ingomba sisɔ́ o aanola.

6 Bande, wamoya nga oka ɓɛ́ɛ́, bo nakye naewɔ́le na nɔ́kɔ́ insuu, maphɔ́ɔ̄ me mamoesunga ndengye'ye? Ekokyи obokye naeimole maphɔ́ɔ̄ maanteya Nwaphongo, naa maphɔ́ɔ̄ ma boebakye, naa maphɔ́ɔ̄ maaute na Nwaphongo, naa naeteya maphɔ́ɔ̄ ma Nwaphongo.

7 Tokpe ndakyisa ya mbolo ikyitube na ɓe, boli iphengo, naa gidale bo nyesi ya yango teikyese phe, tomoeba na ye obokye eye bawande iphengo naa gidale?

8 Bo mowandi wa kyelelɔ́ taewandi na bolaa, tuluku aamibɔ́ngya phɔ́ ya ebasi ndengye'ye?

9 Nde bomɔ́ phɔ́ ya ɓɛ́ɛ́; bo maphɔ́ɔ̄ maawɔ́ ɓɛ́ɛ́ na nɔ́kɔ́ insuu temaoka na bolaa, bato bamaeba ndengye'ye? Mena ɓɛ́ɛ́ kowɔ́ nde ya eweɛ́le.

10 Nɔ́kɔ́ ili o mokyisi nzikye, kasi munɔ́kɔ́ na munɔ́kɔ́ moli na ntina ya ɻwango.

11 Bo nga siebi munɔ́kɔ́ munvɔ́le ɓe, yo okowɔ́ munɔ́kɔ́ mamuna amoba ndokolo mobutu phɔ́ ya nga, na nga namoba ndokolo mobutu phɔ́ ye.

12 Nde bomɔ́, boli ɓɛ́ɛ́ na phowa ya makabo ma Bolɔ́bɔ́, le obokye olukye na boikye makabo maakosa aanola sa ingomba.

13 Yango mena, yo okowɔ́ nɔ́kɔ́ insuu, esengyesi obokye aongye na Nwaphongo, amophɛ́ ikabo sa ilimbola nɔ́kɔ́ me oka bato.

14 Bo nabəndələ na nəkə insuu, molimo ɳwa nga mobəndələ, kasi maumunya ma nga temakyele na ekpele.

15 Nakyele bo? Namobəndələ o molimo ɳwa nga na o maumunya mə; namotuba o molimo ɳwa nga na o maumunya mə.

16 Na ɓomə, bo kophə Nwaphongo məlesi nde o molimo; moto mosuu oozasi o iangana bozasi, amooka ndengye ye obokye aanole Amə o ibəndəsi sa wə, bo taebə naa kowə maphəc iye?

17 Na bo obəndəsi Nwaphongo na ɓolaa, ibəndəsi sa wə etesikuya mosuu o aanola sə.

18 Naphe Nwaphongo məlesi phə naelekye bɛ̄e basə na iwə nəkə insuu.

19 Kasi waangane bato ba ingomba, nazingye obokye nawə maphəc matano obokye nateya bato na obokye nawə maphəc nkoto na nkoto na nəkə insuu iiteyokye bato.

20 Bande, bɛ̄e sa ba na maumunya ndokolo bana bakyə; ba bana bakyə o maphəc mafə, phə ɳwana taebə obokye maphəc maakyele yo mali mafə; kasi bɛ̄e ba baphomba o maumunya ma bɛ̄e.

21 Bakoma o buku pha Nwaphongo ɓobo: «Nkolo yokye: Namotoma babutu phə ya iwəle ibota sa nga na nəkə ya bɛ̄e babutu. Na bo babona etebabenele inzoka.»

22 Na ɓomə, ikafo sa iwə nəkə insuu eli elembetele phə ya baatebali baanosi. Kasi phə ya baanosi phe. Emba ikafo sa imola maphəc maaute na Nwaphongo eli elembetele phə ya baanosi. Kasi phə ya baatebali baanosi phe.

23 Bo bato baatebali baanosi naa bato basuu baesi ya ezwa bëës baso oanga o losambo kowö nökö insuu, bamobuya nde phële obokye bëës oli bayeyee.

24 Kasi bo bëës baso koimole maphöö maaute na Nwaphongo, moto otoebe Nwaphongo naa moto mosuu, bo anyësi o aangana sa bëës, amooka maphöö maateya bëës, amoeba obokye ali moto okokyele maphöö mabe. Nwaphongo amotenela bolombe na maphöö maso maaokye yo.

25 Maumunya maabombama o ndondo ye mamowenene o pha. Emba amiinya boo o se, amokumola Nwaphongo; amowë yokye: «Nwaphongo ali phële o nte ya bëës!»

Molongo o ingambi sa Nwaphongo

26 Bande, nawë na bëës bobo: Waangane bëës phë ya iibëndele Nwaphongo, moto na moto abe na etoma ye; motubi abe, moteye abe, moto okoimole maphöö maateya Nwaphongo abe, okoimole maphöö na nökö insuu abe, okolimbole maphöö me abe; maphöö maso mamana masengyesi obokye makuya bato ba ingomba o ianola sa ßës.

27 Bo bato bawë nökö insuu, ewëc nde bato babale naa baato bëës; bawëc mënëc na mënëc, emba moto mënëc alimbole maphöö maawë ßës.

28 Bo moto wailimbola maphöö mamana tabë, esengyesi obokye mënëc na mënëc na bëës, ale iïwë na bokusi o nte ya bato baanga: Awë nde yo mpenza na ná Nwaphongo.

29 Oka bato baaimole maphɔɔ maaute na Nwaphongo, ewɔ bato babale naa baato; bayɔkɔ baokye naa maphɔɔ me maaute na Nwaphongo phɛlɛ.

30 Ka bo Nwaphongo ateye moto mɔnɔmɔ o nte ya ingomba maphɔɔ ma sekyele, esengyesi obokye obakyi kawɔ phanza mɔna aikale bose.

31 Bɛɛ basɔ mɔnɔmɔ na mɔnɔmɔ, okokyi imola maphɔɔ maaute na Nwaphongo, obokye bato basɔ bazwe boebakye, bamilenza.

32 Baimole maphɔɔ me mamana, esengyesi obokye baikale iba na bokonzi o ikolo sa ikabo saazwa bɛ;

33 phɔ Nwaphongo tali Nwaphongo wa mobulu; ali Nwaphongo okozingye bose.

Ndokolo o mangomba masɔ ma Nwaphongo.

34 Esengyesi obokye baabasi, bɛɛ sa kyela tɔkɔ, waangane bato ba ingomba phɔ ya iibɔndele Nwaphongo. Tebaika baphe nzela obokye bawɔkɔ. Esengyesi obokye bamiuyakye bokowɔ mobeko ɻwa Nwaphongo.

35 Bo bali na phowa ya ituna maphɔɔ batune bampele ba bɛɛ o mangambi. Teli bolaa obokye ɻwaŋwasi awɔ, waangane bato ba ingomba phɔ ya iibɔndele Nwaphongo.

36 Bɛɛ koumunya obokye maloba ma Nwaphongo mauta oka bɛɛ? Naa koumunya obokye makoma suka nde oka bɛɛ?

37 Bo moto kaumunya obokye ali moto okoimole maphɔɔ maute na Nwaphongo, naa kaumunya obokye azwe ikabo sa Bolɔbɔ, asengyesi eba obokye maphɔɔ maakome nga mama

eli maphōō maantome Nkolo.

³⁸ Kasi bo taebe babona, bēē saanola maphōō maawō yo.

³⁹ Bande, na bomō, phowa ya bēē ebe ya iimola maphōō maaute na Nwaphongo. Sa katela baali na ikabo sa iwō nōkō insuu.

⁴⁰ Le obokye maphōō mamana masō makyle-lame na bolaa na ná molōngō.

15

Ikundwa sa Klisto

¹ Bande, ujwaŋwa eye nali na phowa ya eimola Simo Elaa eya eimolaka nga, eya anolaka bēē, eta ba na bēē ianola nōnōlōlō eye.

² Bo bikyi bēē phō ya yango, bo banze maphōō mē, bo waeyimolaka nga; bo tebe bomō phe, aanola sa bēē sili nde pha.

³ Naeyimole simo eyazwaka nga, ekyelekye maphōō masō obokye Klisto awa phō ya bobē pha banga, bo koimole buku pha Nwaphongo.

⁴ Bamokundaka, akundwa mokōlō njwa iyato, bo koimole buku pha Nwaphongo.

⁵ Atōkōlēlē Petelo; sima awenene na batoma iko mbuka babale.

⁶ Bobelē, aesi ya kye wenene na baekosi bēē koleka mikama mitano na mbala yōnōyō. Baikye na bēē bataa ba na bomō, kasi bayōkō bawa.

⁷ Sima akye wenene na Zake, na ná batoma basō.

⁸ O sima ya bēē basō, aesi ya wenene na nga. Bibi nga nali ndokolo njwana owa ukwa bouko.

9 Inga nali o suka ya batoma baso. O solongo, inga tebakokyи imbanga toma, pho nga moto owa nyokolo ko ingomba sa Nwaphongo.

10 Na ngolu ya Nwaphongo nali boli nga lolo eye; ngolu me taikaka empe pha, nakyelaka etoma koleka bëe baso; na bo teyabaka nga mampenza, kasi ngolu ya Nwaphongo yabaka na nga elele yoncyo.

11 Na bomo, ebe nga, ebe bëe, banga baso toteya Simo Elaa ya Yesu Klisto eyaanola bëe.

Ikundwa sa banga

12 Banga bototeya obokye Klisto akundwa o nte ya bawe, ndengye'ye bana o nte ya bëe bawo obokye bawe etebakundwe?

13 Bo bawe etebakundwe, kyelukye iwɔ obokye Klisto taika kundwa.

14 Ka bo Klisto taika kundwa o nte ya bawe, iteya sa banga sili nde pha, na aanola sa bëe sili nde pha me.

15 Yamoba obokye, naa banga, towɔ maphoo ma bɔlɛ pho ya Nwaphongo, obokye akundola Klisto o nte ya bawe. Nzuka taika kyela bomo, bo eli phelɛ obokye bawe etebakundwe.

16 Bo bawe etebakundwe Klisto ne taika kundwa o nte ya bawe

17 Emba bo Klisto taika kundwa o nte ya bawe, aanola sa bëe sili nde pha; otaa ba nde o maphoo ma bëe mañe.

18 Kyelukye iwɔ obokye na baanosi baso baawa bakyε nde babona.

¹⁹ Bo tolemele oka Klisto nde phɔ ya ðomɔ̄ booli na ðanga ðobo, toli bato ba ngɔngɔ koleka bato basɔ.

²⁰ Kasi eli phelɛ, Klisto akundwa o nte ya bawe; ali moto owa o boo otati ikundwa o nte ya bawe. Wateya obokye baawa, na ðe, bamokundwa mɛ.

²¹ Nde ðomɔ̄, bo wauta iwa na moto mɔ̄nɔ̄mɔ̄, nde ðomɔ̄ mɛ ikundwa sa bawe siesi na moto mɔ̄nɔ̄mɔ̄ mɛ.

²² Bookowe bato basɔ na nzela ya Adama, nde ðomɔ̄ mɛ na nzela ya Klisto, bato basɔ baanole bamokundwa.

²³ Ka moto na moto amokundwa na imbelɛ se; Klisto ali moto owa o boo owakundwa o nte ya bawe. O sima ye yamoba baanosi ðɛɛ; imbelɛ sa moyo yo.

²⁴ O sima ya mapħɔ̄ masɔ, tomba ya koma o suka ya mokyisi. Klisto amoɔtɔ kaa ya bokonzi pha bakonzi basɔ, na mwiya ñwa malɔ̄bɔ̄ masɔ, emba amba buya bokonzi basɔ oka ango Nwaphongo.

²⁵ Esengyesi obokye Klisto abe mokonzi nɔ̄nɔ̄ wamunyɛtɛ Nwaphongo bailanga ne basɔ, na wabakyela yo o se ya makolo mɛ.

²⁶ Munguna ñwa suka ñwaa moðoma Nwaphongo, eli iwa.

²⁷ Na ðomɔ̄, bakoma o buku pha Nwaphongo ðobo: Nwaphongo akyela mapħɔ̄ masɔ o se ya makolo ma Klisto. Kasi o iloba sisi mapħɔ̄ masɔ, ma wenewen na bolaa obokye eli Nwaphongo owakyela mapħɔ̄ masɔ o se ya makolo ma Klisto, manya nde yo.

²⁸ Wamunva Nwaphongo ikyela mapħɔ̄ masɔ o se ya makolo ma Klisto, emba yo mampenza

Klisto amiuya o se ya Nwaphongo owa mophē bokonzi pha maphōcō masō obokye Nwaphongo abe mokonzi o ikolo sa maphōcō masō na bolaā.

²⁹ Bèε kula umunya lowō la bato babatisame o elele ya bawe; baumunya obokye bamozwa iye? Bo eli phelē obokye bawe etebakundwe, phō ya'ye babatisame o elele ya bē?

³⁰ Na Banga, phō ya'ye tomiphē imbele sisō obokye tote?

³¹ Bande, nkōlo isō nailembē nde na iwa. Naeyimosi lowō me obokye namikumole phō ya bēε bali elele yōnycō na Yesu Klisto, Nkolo wa bangā.

³² Bo yañaka na ndengye ya bomoto obokye nañwanaka na manyama ma ngonda wawa o Efese, nazwe iye? Bo bawe tebakundo, toze, tonywe, phō yana tomowa!

³³ Bèε sa mikosa na maphōcō mamana: Itambula na bēbi bābe bāctō maphōcō malaa maali o nte ya nwēbi na bē.

³⁴ Bèε ba na maumunya maalongoña; bēε sa kulaka kyela bōbe, phō bana o nte ya bēε tebaebe Nwaphongo. Nawō babona phō naephē bēε sōcō.

Nzoto ya bato baakundo

³⁵ Ka moto mōnōmō amotuna, yokye: Bawe bakundwe ndengye'ye? Bamokundwa na nzoto ya ndengye'ye?

³⁶ Ebubusi! Waphikye wē mumboto o manyetē, mumboto mamuna temokokyī itōkōlō, bo temowe.

37 Ekye phikye wε o manyεtε eli nde mumboto pha. Imbele sisuu mumboto ηwa blé naa mumboto mosuu; teli ηwete ηwa mumboto ηwamotokolo.

38 Nwaphongo kakosa mumboto mamuna, bo zingyi yo. Kakosa mumboto na mumboto bo wamokyela yo.

39 Nzoto ya mbolo iso tili ndengye yənɔyɔ; nzoto ya bato ili na yango ndengye, ya manyama ndengye, ya manyɔsi ndengye, ya swe ndengye.

40 Na nzoto ya mbolo ya ikolo ili, na nzoto ya mbolo ya mokyisi ili. Bolaa pha mbolo ya ikolo bokyesε na bolaa pha mbolo ya mokyisi.

41 Moo mungyengye na ndengye ya ηwango, na bokombe bongyengye na ndengye ya phango, na banyasesi bangyengye na ndengye ya bε; na o nte ya banyasesi, nyasesi na nyasesi kangyengye na ndengye ye.

42 Yamoba bəbona imbele sa mokundwa bawe. Bamokunda nzoto ikyi phɔlo, yamokundwa nzoto iteiphɔlo.

43 Wakunde bέε nzoto me o manyεtε, teibe ndaa. Teibe na ná bokusi. Wamokundwa yango, yamoba nzoto indaa, ili na bokusi.

44 Wakunde bέε nzoto me o manyεtε, kyebe nzoto ili na banga iye. Wamokundwa nzoto me, yamoba nzoto ya molimo. Bo nzoto ili na banga iye ili, na nzoto ya molimo ili me.

45 Na bomɔ, bakoma o buku pha Nwaphongo bobo: Nwaphongo akyelaka moto owa o boo, eli Adama; amophekye bomɔɔ. Ka Adama owa sima ali molimo okoamba bomɔɔ.

⁴⁶ Nzoto ya molimo teiye o boo, kasi kyeye o boo nzoto ili na banga iye; ya molimo kyiye o sima.

⁴⁷ Adama owa o boo, Nwaphongo amokyelaka na mobulubutu njwa manyete mama. Adama owa ibale auta oka Nwaphongo o ikolo.

⁴⁸ Bato baso baali o manyete baulana na Adama owakyela bée na mobulubutu njwa manyete. Baali o ikolo baulana na Klisto moto owa uta o ikolo.

⁴⁹ Bo waulana banga na moto owakyela bée na manyete, nde bomo me tomoulana na moto owa uta o ikolo.

⁵⁰ Bande, nalukye iwō na bée bobo: Nzoto yakyela bée na munsoti na ná malongo teikokyi izwa bokonzi pha Nwaphongo, na nzoto ikyiwe teikokyi iba na bomoo pha bobele.

⁵¹ Kyeka, naeimole lowo lōnōlō laamibomba: Banga baso etoloowe; kasi tomobutwa banga baso ndengye esuu.

⁵² Nwana imbele mokyikyi, nde na lokpatibinya la miyo lōnōlō, imbele sa moula bée kyelēlō eya suka, pho imbele sa moula bée kyelēlō me, bawe bāmokundwa obokye bazwe nzoto iteiphōlō, emba nzoto ya banga baso yamobutwa ndengye esuu.

⁵³ Na bomo, nzoto ikyiphōlō, yamozwa nzoto nsuu iteiphōlō; nzoto ikyiwe yamozwa nzoto iteiwe.

⁵⁴ Bo mapħoo mamana makyelame, waumbo, wamozwa nzoto ikyiphōlō nzoto iteiphōlō, na wamozwa nzoto ikyiwe nzoto iteiwe, emba lowo laakoma bée o buku pha Nwaphongo lolo

lamokokyisama: Iwaa tesikuli ba, Nwaphongo anyeti iwa.

⁵⁵ Iwa, elonga ya wε yango ewa? Iwa etengu ya wε yango ewa?

⁵⁶ Etengu ya iwa, eli isumu, emba bokusi pha isumu eli mobeko.

⁵⁷ Kasi tokumole Nwaphongo owa alopehε elonga na nzela ya Nkolo wa banga Yesu Klisto.

⁵⁸ Emba bande na nga baa lozingo, bεè otεmekyε na bokusi ombe na phikama nde phεlε phεlε. Omiphεkyε nde imbele sisɔ o bitoma ba Nkolo, na boebakye obokye ikuma sa bεè phɔ ya etoma ya Nkolo, etesiikyε pha.

16

Taaka ya isunga bεbi

¹ Phɔ ya maphɔɔ maakyekyi taaka ya isungyi sa baañosi ba Yelusalεmε, na bεè okyele bo wateyaka nga mangomba ma Galati.

² Eyenga yɔnɔyɔ na yɔnɔyɔ, mɔnɔmɔ na mɔnɔmɔ na bεè, phɔ ya iambaka bilambo, amanyakye mi mbolo ye bokozwe yo kalangya imbale obokye obakye sa ziya ikoma sa nga.

³ Waamokoma nga, namotoma bato na nkanda obokye bakyε ika bilambo ba bεè o Yelusalεmε bo wañaclɔkɔ bεè.

⁴ Bo wasengyesi obokye na nga nakyε omɔ, tomokyε imbanga me molɔngɔ.

Maumunya ma Polo

⁵ Sima namoya oka bεè ya nzela eya Makedoniya, phɔ namoakala o nkyisi mε.

6 Namoba na bɛɛ banaa nkɔlɔ; wayɔkɔ namunva imbele siso sa seεkye obokye bɛɛ, okyε nzika mbale eya mokyε nga.

7 Phɔ mbala eye sikyi zinga obokye naya kaa oka bɛɛ nde bokaa, nalekane. Nali na phowa ya ifa na bɛɛ banaa nkɔlɔ, bo Nwaphongo aanosi lowɔ me.

8 Nzuka nakane ikala wawa o Efese nɔnɔ mokɔlɔ moumunya bɛɛ eyenga ya Pantekote.

9 Phɔ nambo zwa nzela bɔbɛle, nafe omɔ obokye nakokya etoma eenεnε, na baailanga na nga bali baikye omɔ.

10 Bo Timote akomi omɔ, kyela na bolaa, amiwεnε obokye bɛɛ omunyangyesi o nte ya bɛɛ. Phɔ kakyele bokokyele nga etoma ya Nkolo.

11 Emba moto sa motiyola, okyε moika o imbanga se bose obokye akule mbutolela, phɔ nga na bεbi tomoziya.

12 Phɔ ya nwεbi na banga Apolo, namolenza soosoo obokye ayakakyε oka bɛɛ na bεbi bayɔkɔ. Kasi tali phεle na phowa ya iya uηwaŋwa eye. Nzuka amoya, mokɔlɔ ηwamozwa yo nzela.

Maphɔɔ maa suka

13 Omibanzakyε, oikale ianola na bokusι, omilenzaka, obe na bokusι.

14 Ozingane mi maphɔɔ masɔ maakyele bɛɛ.

15 Koebe Setefano na boonkpe phε; bali bato ba o boo baabongola mandondo ma bɛɛ oka Nwaphongo o mokyisi ηwa Akaye. Bamibuya bato ba etoma ya Nwaphongo. Bande, naongye na bɛɛ

16 obokye na bɛɛ okumole fato babana na fato basɔ baakyele etoma.

17 Nali na nkyisa na iya sa Setefano, Phɔlɔtuna, Akaika, phɔ baampɛ ikyi imale nga o sima ya bɛɛ.

18 Balenza molimo njwa nga bo kolenza bɛɛ milimo maka bɛ. Emba, oebe ikumola fato me babana.

19 Mangomba ma nkyisi ya Azi maelɔngɔsi. Akilas na Prisile na Ingomba siangane oka bɛ, baelɔngɔsi na iko na iko o nte ya Nkolo ya banga.

20 Bebi basɔ baali wawa baelɔngɔsi. Longɔnɛlɛ o nte ya bɛɛ na inyangana na ndondo yɔɔcɔ.

21 Mapħoċ mama, nga moto omakomi: Ndɔngɔlo ya Polo!

22 Bo moto tazingye Nkolo, azwe bobe! Maranatha! (Kyeimole obokye Nkolo ya banga, yaka!)

23 Le obokye ngɔlu ya Nkolo ya banga ebe na bɛɛ.

24 Naezingye bɛɛ basɔ o nte ya Yesu Klisto.

liv

Lobala NT

Lobala: Sangola Enyakune New Testament

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Lobala)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source
files dated 10 May 2025

45dc5a8e-f513-5ba3-aad6-e48bd1d5b563